

Qui era Lucas Costa Ferrer?

Més enllà d'una referència periodística

per Isidor Marí Mayans

Darrerament, amb motiu dels 125 anys del *Diario de Ibiza*, el nom de Lucas (o Lluç) Costa Ferrer ha tornat a aparèixer en els mitjans de comunicació, com una de les persones –Bartomeu de Roselló, Antoni Pujol Torres i ell– que van fer possible la seua aparició com a fusió de tres setmanaris preexistents: *Ibiza*, *El Coco* i *La Gaviota*.

Són informacions procedents, precisament, de *Datos para la historia de la imprenta y del periódico en Ibiza* (1935), publicació d'un d'aquells tres impulsors del *Diario de Ibiza*, Bartomeu de Roselló. En les primeres pàgines d'aquesta obra, hi apareix ben sovint el nom de Lucas Costa Ferrer, sobretot a partir de 1890 –que sembla que és l'any en què es llança més intensivament a la seua activitat periodística. Hi apareix com a redactor de *El Ibicenco* (14 de gener a 27 de juliol de 1890),¹ col·laborador del setmanari *Ibiza* (5 d'agost de 1890 – 27 d'abril de 1893),² redactor de nou de *El Ibicenco* en una altra etapa (14 de gener – 27 de juliol de 1893),³ del setmanari *El Coco* (6 de

juliol de 1890 – 26 de març de 1893),⁴ del seu continuador *El Coco de Ibiza* (1r de maig – 25 de juliol de 1898),⁵ de *La Bandera de Ibiza* (7 de maig – 24 d'octubre de 1895)⁶ i dels inicis del *Diario de Ibiza*, a partir del mateix 1893; però també se'n troben referències en altres publicacions.⁷

S'ha divulgat també, en els darrers mesos, l'explicació que dona el mateix Bartomeu de Roselló, a les pàgines 72-75 de l'obra esmentada, dels moments en què es va gestar l'aparició del *Diario de Ibiza*: Lluç Costa Ferrer i Antoni Pujol Torres –diu Roselló– passaven a Eivissa les vacances d'estiu, ja que aleshores tots dos estudiaven Dret –Pujol a Madrid, Costa a Barcelona– i se solien trobar a la impremta de Francesc Escanellas; després de conversar, feien una passejada per s'Alamera (que encara no era passeig de Vara de Rey). Una d'aquelles tardes de juliol, en una berenada a la finca sa Torre, propie-

tat de Roselló, els tres van decidir fer un dinar en es Porxos d'en Rosselló amb tots els possibles implicats i plantejar el projecte, cosa que van saber fer amb prou entusiasme perquè fos ben acollit, com ja sabem.

Aquest episodi ha donat una certa difusió al nom de Lucas Costa Ferrer, però la veritat és que no s'ha explorat ni divulgat gaire qui era aquell estudiant de Dret que va promoure la fundació del *Diario de Ibiza*, ni quina va ser la seua trajectòria. L'*Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*, per exemple, per ara no en dona més informació.

Ferit en un duel

Quan ordenava la correspondència d'Isidor Macabich,⁸ una carta de Lucas Costa, datada el 20 de gener de 1905, va atreure el meu interès per aquest personatge.⁹

La carta, escrita amb una lletra molt ornamentada i en un paper que porta la capçalera «*El Noticiero. Diario balear de información*» diu això:

«Mi querido Macabich: gracias por tu interés y por tu indignación. La cosa solo ha servido para demostrar a esas gentes que somos capaces de afrontar las balas, aun disparadas por adversario diestro y también para demostrarse simpatías que de otro modo no se hubieran pro-

Costa Ferrer, però després veurem que ell mateix ho va desmentir.

4. En aquesta publicació, de to satíric, hi trobam de nou, al costat de Lucas Costa, Bartomeu de Roselló i Antoni Pujol Torres. Hi col·laborava també –i en fou director uns mesos– Isidor Macabich Ferrer, pare del canonge historiador. Segons B. de Roselló, també en aquest setmanari L. Costa Ferrer usava el pseudònim *Raptores*.

5. Igualment al costat de B. de Roselló i Antoni Pujol Torres.

6. Sempre amb A. Pujol i B. de Roselló, que afirma que, en aquesta publicació, L. Costa usava el pseudònim *El de la sàgula*.

7. Per exemple, com veurem més endavant, a *La Unión*, periòdic republicà que va sortir entre el 24 de juny i el 25 de novembre de 1900, i al diari *El Correo de Ibiza*.

8. Com tots els altres documents de l'arxiu personal de Macabich, vaig cedint aquesta correspondència a l'Arxiu Històric Municipal, perquè sigui fàcilment assequible a tothom.

9. També és significatiu que sigui la carta més antiga que conservava Macabich.

1. En aquesta etapa, vinculat al partit conservador de Pere Tur i Palau. Després, del 19 d'agost de 1890 a 1892, passà a combatre els conservadors.

2. Era també òrgan del partit conservador de Pere Tur. En aquesta publicació, coincideix amb Antoni Pujol Torres i Bartomeu de Roselló. Segons aquest darrer, Lucas Costa hi usava el pseudònim *Raptores*, i també el de *Puras Verdades*. Després veurem que no és tan segur que fos així.

3. Altra vegada òrgan del partit conservador que liderava Pere Tur i Palau. També hi col·laboraren Antoni Pujol Torres i Bartomeu de Roselló. Segons Roselló, el pseudònim *Puras Verdades* corresponia a Lucas

ducido y que se calmarán como se produjeron. Ello es lo que se llama mucho ruido y pocas nueces. La herida es una pedrada; el duelo de resultados para el sastre, pues la bala me destrozó toda la manga del chaqué y se desvió al tropezar con la parte externa del sobaco.

Por Bernardo Gallet mandaré los calendarios a esos suscriptores, pues creo que quedará número suficiente para Ibiza y Formentera.

¿No se podrían hacer ahí más suscriptores? Aquí aumentamos de manera prodigiosa. Las campañas contra la Curia Eclesiástica, por usar el dialecto y la personal contra un contrincante,¹⁰ producen sus naturales efectos.

Dí a Chicú¹¹ que agradezco las palabras del "Diario de Ibiza".

¿Por qué no me mandas una lista de personas a las que pudiéramos mandar el diario con probabilidades de éxito?

¿Se habla ya ahí de elecciones provinciales? ¿Se sabe quiénes serán candidatos? ¿Cómo labora el partido del campo?

¿Por qué no me manda¹² alguno de sus escritos? Ya ve cómo se descuelga de tarde en tarde el amigo Aqueña; yo quisiera más regularidad, pues la parte agrícola, comercial y el puerto podrían dar la periodicidad.

Dígale a don Jacinto en mi nombre que no se le mandan los folletines que pide, porque se han agotado los números. Si se ofrecen, no se sirven, porque de donde no hay no se saca. Como él hay muchos y mal de muchos... consuelo de todos.

Mándeme. Suyo afmo.
Lucas Costa Ferrer»

Aquesta referència a una ferida de bala em va cridar l'atenció. I el fet que els dos cognoms del personatge coincidissin amb els del famós dibuixant Josep Costa Ferrer, *Picardol*, també. Què hi havia darrere

d'aquell jove ferit, apassionat pel periodisme i la política? Podia ser el Lluç germà de *Picardol* que esmenta Sonya Torres a la seua obra sobre el caricaturista eivissenc?¹³

Tot semblava afavorir aquesta identificació: també es deien Lluç el pare i l'avi patern de *Picardol*, però el seu germà Lluç, segons Sonya Torres, havia nascut el 1882 (i mort el 1908). No semblava lògic que s'hagués iniciat en el periodisme entorn de 1890, i altres informacions posteriors veurem que tampoc concorden amb aquesta datació.

Què en diu Macabich?

El mateix Isidor Macabich parla d'aquella carta i del duel més endavant, en un dels seus articles de la sèrie *Nuestra Prensa*,¹⁴ precisament amb motiu de la fundació del *Diario*, i diu que tant Lluç Costa Ferrer com Antoni Pujol Torres eren poc coneguts perquè tots dos havien passat fora d'Eivissa bona part de la seua vida i havien mort de jòvens.

D'Antoni Pujol, en aquell article, Macabich en dona algunes referències, com a bon advocat i periodista, i concreta que visqué a Madrid —on encara hi havia familiars seus— i hi va morir l'any 1904.¹⁵

De Lluç Costa Ferrer, Macabich en diu que també era advocat i periodista de vocació, i que l'any 1904 dirigia *El Noticiero* de Palma, que era un bon diari, però que no havia durat gaire:

«Fue fundación de un indiano, y no creo que le sobrase ambiente local. Pero no acabó la empresa sin un duelo entre el Director y un señor mallorquín (conocido mío y republicano, creo recordar), con una bala que le averió al primero una manga de la levita. Guardé como recuerdo de buena amistad (y es posible que se halle todavía

A dalt, Bartomeu de Roselló.

entre mis papeles) la carta en que me contaba D. Lucas Costa Ferrer esta peripecia.»

Al volum II de la seua *Historia de Ibiza*, pàg. 148, Macabich dona alguna altra informació de Lluç Costa Ferrer. Entre els fets que ressenya de l'any 1894, per exemple, diu que el 25 d'abril la premsa de Madrid elogiava el seu jove company de redacció amb motiu dels notables exercicis que havia fet a la Universitat Central en la investidura de llicenciat en ambdós Drets. No sé si en algun altre escrit Isidor Macabich va ampliar aquesta informació esquemàtica. Curiosament, però, no relaciona el jove advocat i periodista amb el dibuixant *Picardol*.

Els seus estudis i primers articles

Esperonat per aquestes incògnites, m'he dedicat a rastrejar la premsa d'aquells anys i he pogut reconstruir una part considerable de la biografia de Lucas Costa Ferrer, un personatge que, com veurem, va intervenir molt activament en el periodisme i la política dels anys finals del XIX i primers del XX, malgrat la seua mort prematura, i que resulta representatiu d'una època massa poc coneguda de la història eivissenca.

Les primeres informacions que he pogut trobar sobre Lluç Costa es

10. Recordem aquestes referències a les campanyes de premsa: més endavant aclairarem de què es tractava.

11. Es refereix sens dubte a Francesc (Xico) Escanellas.

12. És curiós que al llarg de la carta alterni el tractament de tu amb el de vostè: hi devia haver una certa confiança de tracte amb en Macabich, però no molta.

13. Sonya Torres i Planells, *La figura de Josep Costa Ferrer «Picardol» i la il·lustració gràfica política a Catalunya de 1900 a 1936* Barcelona: UAB, 1996.

14. Concretament, al número XI, publicat al *Diario de Ibiza* el 28 de desembre de 1963.

15. La seua biografia també mereixeria un estudi que permetés ampliar les dades que recull l'*Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*.

EL IBICENCO

Periódico semanal defensor de los intereses generales de la Isla.

PRECIOS DE SUSCRIPCION
En Ibiza . . . 0'75 pts. al mes.
Fuera de la isla . . . 1'00

DIRECTOR
D. FELIPE CURTOYS.

ADMIN. Y REDACCION
Plaza de la Constitucion N.º 2
Entrepuerto

Capçalera del periòdic setmanal *El Ibicenco*.

refereixen als seus estudis com a alumne modèlic. *La Isla* (el 4 d'octubre de 1884) explica que en alguns mitjans de Mallorca s'ha elogiat la seua brillant trajectòria com a estudiant del Col·legi de Santa Teresa des Pont d'Inca, en el qual ha guanyat un ajut econòmic destinat als estudiants brillants amb pocs recursos econòmics.¹⁶ Uns dies després (el primer de novembre) s'hi amplia la informació: Lluç Costa havia obtingut el premi extraordinari del col·legi –una ploma d'or– i una mitja pensió gratuïta en aquell internat.

El Col·legi de Santa Teresa des Pont d'Inca era aleshores un internat de prestigi entre les classes benestants. El dirigia Bartomeu Ordinas i Bauzà, músic i pedagog innovador, i també molt interessat pel bon aprenentatge del castellà.¹⁷ El 1903 cediria el col·legi a les Germanes Dominiques de la Presentació, titulars actuals del centre.

Un article aparegut uns anys més tard a *El Ibicenco*, el 25 de març de 1890, completa la informació sobre els estudis del nostre per-

sonatge.¹⁸ L'elogi que s'hi fa dels estudis i les qualitats de Lluç Costa Ferrer no pot ser més extremat: segons l'autor, la fama dels mèrits de l'estudiant és coneguda a Palma i a Barcelona –les dues ciutats on ha estudiat. És interessant que especifica les etapes dels seus estudis:

«[...] desde que comenzó a la temprana edad de 12 años, sus estudios de 2ª enseñanza en el colegio de Sta. Teresa de «Pont d' Inca» (Mallorca), hasta hoy que cursa en esta Universidad literaria las carreras de Derecho y Filosofía, no ha hecho más que probar las fundadas esperanzas del director de aquel colegio cuando decía “Costa promete mucho, es el discípulo mejor que he tenido.”»

Més endavant aquest article dona altres informacions detallades sobre els estudis de Lluç Costa Ferrer a Pont d'Inca: al cap d'un any de ser al col·legi, el director ja li va encarregar que fes de professor interí de lletres als seus companys; en els quatre anys que va estar al col·legi, va tenir vuit excel·lents amb sis premis i dos accèssits, amb medalles d'or i plata, i va guanyar la batuta d'eben i plata del curs 1882-83 a l'estudiant amb millors notes. S'hi amplia també la informació que havia donat uns anys abans *La Isla*: després d'unes oposicions de més de quatre hores va aconseguir la pensió extraordinària de 250 pts. i la ploma d'or al millor estudiant.

Comentem, de passada, a efectes cronològics, que si el 1883 Lluç

Costa ja havia obtingut un premi al seu col·legi, almenys hi hauria ingressat el 1882, amb 12 anys. Això situaria el seu naixement no més tard de 1870. Era el germà gran de Josep Costa Ferrer, *Picarol*, o es tractava d'una altra persona?¹⁹

Sabem també per aquest article que després va fer el batxillerat a l'Institut de Palma, amb notes igualment brillants. A continuació, va iniciar els estudis superiors a la Universitat de Barcelona, que combinava amb col·laboracions com a redactor i corresponsal al diari *La Opinión*, de Palma, i algun altre escrit a *El Republicano*. I afegeix encara l'article que s'entreté amb estudis literaris.²⁰

Però ben aviat es van manifestar les seues inquietuds polítiques. El 9 d'abril de 1890²¹ ja va publicar a *El Ibicenco* un article titulat *Perfiles políticos. El Sr. Canalejas y el Sr. Martos*, en què elogia que, després que Cristino Martos hagués fet ministre José de Canalejas, aquest se n'hagués desmarcat a causa de la deriva antidemocràtica de Martos i hagués demostrat la seua talla com a polític. El jove Lluç Costa no pot admetre que Martos hagués abandonat els seus ideals democràtics, propers a Ruiz Zorrilla –figura clau del Sexenni Democràtic (1868-1974)– i s'hagués acostat a Cánovas: «de lo avanzado a lo reaccionario, de lo revolucionario a lo monárquico, de lo democrático a lo antidemocrático. Así es Martos. Volu-

19. Si era, en efecte, el germà gran de *Picarol*, resultava lògic que hagués estat batejat amb el mateix nom que son pare i el seu avi.

20. Això ens fa pensar que efectivament són seus dos articles irònics de costums, publicats poc abans a *El Ibicenco* amb la firma Lucas Costa i el títol *Escritos incoherentes*. El primer és *Struggle for life (lucha por la vida)*. *Monólogo bohemio* (30 de gener de 1890), i el segon *Bromas insanas* (11 de març de 1890). També deu ser d'ell una carta que reproduceix *El Ibicenco* el 18 de març de 1890 amb la firma L. C. Ferrer, apareguda a *La Opinión* –on hem vist que Lluç Costa col·laborava– i que és una rèplica sarcàstica a algú que havia qüestionat la competència de Felip Curtoys, director de *El Ibicenco*.

21. Aquesta data confirma novament que el nostre Lluç Costa no podia haver nascut el 1882.

16. La vinculació de Lluç Costa amb aquest col·legi concordava amb la informació sobre *Picarol*, que segons Sonya Torres també havia estudiat a Pont d'Inca. Però la datació, evidentment, no concorda amb la data de naixement (1882) del Lluç germà de *Picarol* proposada per Sonya Torres. No sembla tampoc gaire adient la referència als pocs recursos econòmics de la família Costa, ja que tenien una companyia de transport marítim amb un àmbit d'actuació internacional.

17. Ho evidencien dues obres seues: *Reglas de pronunciación castellana [...] de conformidad a los preceptos gramaticales de la Real Academia de la Lengua* (Palma, 1884) i *Guía del mallorquín inexperto en el uso de la Lengua Castellana* (Palma, 1907).

18. És l'article titulat *Siluetas de estudiantes ibicencos*. Lucas Costa Ferrer. Porta la firma Piquet, del corresponsal del periòdic a Barcelona.

ble e inconsecuent y saltador sobretodo, buen *trampolinista*.» Canalejas, en canvi, s'havia mantingut fidel a les seues idees.

I Costa cita un passatge del discurs de Canalejas del 24 de març que també revela les inquietuds del jove advocat eivissenc, més reformistes que conservadores:²²

«[...] la democracia es transformación, es destrucción de los organismos viejos, es creación de nuevos elementos, para desempeñar las novísimas funciones. La nobleza podrá conservar su grandeza en los escudos de las viejas y desmoronadas viviendas, pero no mantiene su influencia y su prosperidad en el Estado. Todas esas glorias continúan siendo hermosas, pero han dejado de ser útiles. Y lo útil cuando es bello, puede ser asunto artístico, puede enriquecer los museos, pero deja por necesidad de ser función jurídica del Estado.»

I el final de l'article és un elogi abrandat de la fidelitat als principis:

«Comparen mis lectores a uno y otro de esos dos soles democráticos, y vean quien representa la verdadera democracia. El hombre que solo por satisfacer sus odios y ambiciones personales hacia Sagasta, intenta derribarle del poder, para sentar en él al Sr Cánovas, que solo por éste abandona y traiciona a sus ideales; o el hombre que se deshace y desobedece a su protector y preceptor, sentando plaza de ingrato, por ir siempre al lado del pueblo y por ser eco del país en el Congreso. El hombre de lo bajo, de lo innoble, de lo pequeño, que esto son las pasiones; o el hombre de lo elevado, de lo noble y de lo grande, que esto es la constancia y el amor a la opinión.»²³

22. Canalejas va ser inicialment un polític republicà, simpatitzant dels republicans progressistes, i va evolucionar després, amb la Restauració, cap al Partit Liberal de Sagasta.

23. Recordem aquestes efusions juvenils mentre seguim l'evolució de les idees de Lucas Costa.

A dalt, capçalera del periòdic setmanal *La Bandera de Ibiza*.

Des d'aquest moment apareixen a *Ibiza* diversos escrits seus enviats des de Barcelona durant els seus estudis de Dret —algunes cartes de to polèmic, alguns escrits literaris i polítics— i trobam al mateix periòdic alguna referència biogràfica —la mort d'un germà seu de 6 anys (28 d'octubre de 1890) i una malaltia seua sense especificar (25 de novembre de 1890), però que més tard (*Ibiza*, 23 de desembre de 1890) ell mateix dirà que han estat unes febres tifoides.

És interessant, entre aquests escrits, una crònica de les eleccions generals (17 de desembre de 1890) en què Lluç Costa s'autodefineix com a republicà conservador,²⁴ una posició que defensarà amb vehemència enfront del diputat liberal Cipriano Garijo. Altres articles seus de tema polític mostren clarament la seua posició adversa a l'obrerisme marxista o anarquista,²⁵ i les enceses polèmiques que va mantenir amb els liberals de *El Ibicenco* confirmen la seua personal posició conservadora.

Arran d'una d'aquestes polèmiques, precisament, es qüestiona l'afirmació de Bartomeu de Roselló a *Datos para la historia de la prensa y el periódico*, que li atribuïa el pseudònim *Puras Verdades*. Ho desmenteix la redacció de *Ibiza*; el mateix Lluç Costa dona a entendre que en realitat era Antoni Pujol Torres, aleshores a Madrid, el que

usava aquella signatura,²⁶ i un escrit del mateix *Puras Verdades* ho desmenteix poc després (*Ibiza*, 28 d'abril de 1891). És estranya aquesta confusió en algú com Bartomeu de Roselló, que devia conèixer bé el món periodístic eivissenc. També podria ser que tot plegat fos un joc d'ocultacions compartit per Lluç Costa i Antoni Pujol, que a més de ser amics tenien unes idees polítiques molt semblants. De fet, tots dos es trobaven aleshores a Madrid, on s'havia traslladat Lluç Costa la primavera de 1891, probablement per a completar els seus estudis de Dret.

Precisament pel fet de trobar-se a Madrid en aquell moment, Costa va ser qui primer va fer arribar a Eivissa la notícia que Jaume Cardona seria nomenat bisbe de Sió (*Ibiza*, 24 de maig de 1892).

No hem pogut trobar gaires referències a Lluç Costa a les pàgines de *El Coco*. Només que el dia 11 de juliol de 1893 hi donen compte de l'arribada a Eivissa des de Madrid, d'Antoni Pujol Torres i ell.²⁷

Les desgràcies familiars no abandonarien la família Costa Ferrer: si abans hem donat compte de la mort d'un germanet de 6 anys, el 27 d'octubre de 1893 el *Diario de Ibiza* informa de la mort de la seua germana Catalina als 13 anys,

26. Vegeu *Ibiza* del 21 d'abril de 1891.

27. Uns dies abans *El Coco* publica uns versets en català, que val la pena reproduir pel seu caràcter inòdit en una publicació íntegrament en castellà i per la seua gràcia:

A n'Eulari
Una nit fosca m'agrada
per dos coses que li trob:
és negra com es teus uis
i trista com el meu cor.

A dalt, capçalera del diari balear *El Noticiero*.

després d'una malaltia no especificada.

També serà el *Diario de Ibiza* qui donarà a conèixer uns anys més tard (el 23 d'abril de 1895) que Lluç Costa Ferrer ha obtingut la plaça d'advocat d'ofici a l'Il·lustre Col·legi de Barcelona. Un nou canvi en la seua trajectòria. Això concorda amb la informació de Macabich que hem ressenyat abans, que l'abril de 1894 havia acabat a la Universitat Central de Madrid la llicenciatura en ambdós Drets. A partir d'aquell moment, ara des de les pàgines de *La Bandera de Ibiza*, tornarà amb noves energies a publicar articles de tema polític i de to clarament eivissenquista.

Una campanya pels interessos d'Eivissa

La Bandera de Ibiza, setmanari de curta vida, va néixer amb la finalitat de promoure, des d'una perspectiva conservadora, els interessos propis d'Eivissa –restitució del Bisbat i de la Comandància de Marina, construcció de carreteres i millores del port, reforç de la dotació militar...– i sobretot l'elecció de representants polítics eivissencs enfront dels candidats *cuneros* designats des de fora. Joan Roman i Calbet n'era el líder.

Un article de Lluç Costa Ferrer, significativament dedicat al seu amic Antoni Pujol Torres, s'identifica plenament amb l'ideari eivissenquista de la publicació. Escrit des de Barcelona i publicat a *La Bandera de Ibiza* el 21 de maig de 1895, es titula *Desde fuera. De Barcelona a Madrid. Por Ibiza*. Des de les primeres línies fa referència al «acendrado amor a la tierra donde nacimos» i a les «soluciones políticas que hoy viene a defender esa Bandera, para cuya colaboración se nos solicita.»

Recorda el temps en què Costa i Pujol van coincidir a Madrid, des

d'on era difícil seguir les peripècies polítiques d'Eivissa, i afegeix:

«Pero cuando se acerca uno al litoral de nuestro mar y contempla las bulliciosas olas que vienen a besar, sumisas, nuestras plantas en la arena movediza de la playa, parece que estamos en constante relación con aquella florida roca tan ingrata para los suyos, cuanto más cariñosa con los que de fuera van, y que respiramos su aliento, aspiramos sus salinas brisas y nos convencemos de su modo de pensar, manifestaciones esas que, con el roce continuado de los numerosos paisanos nuestros que semanalmente visitan a Barcelona, hacen ser exacto el que conocamos a fondo por dónde resuella la opinión ibicenca sin los inconvenientes de la ceguera y pasión políticas y de banderías a que tan difícil es sustraerse en Ibiza.»

L'objectiu és «dar participación a los ibicencos en las Cortes, y en ocupar todos los puestos de Ibiza correspondientes en la Diputación provincial, por el voto soberano de nuestros hermanos, convencidos y penetrados ¡al fin! de que los hay con condiciones, facultades y aptitudes [...] todo lo cual será más fácil si hacemos factible el principio de 'representación política de Ibiza por ibicencos'». I acaba, per tant, fent una crida a impulsar «un nuevo partido, *el partido ibicenco*, que anteponga el porvenir de Ibiza a todos los móviles políticos, a todas las simpatías por conservadores o fusionistas; porvenir fructífero para Ibiza sobre la base de 'todo ibicenco viene obligado con su voto a llevar a sus paisanos, para la representación de Ibiza, a las Cortes y a la Diputación'. Ello no implica la abdicación de nuestros bien quistos principios conservadores y de nuestra admiración al ilustre estadista D. Antonio Cánovas del Castillo.»

En defensa d'aquestes tesis, tant amb el seu propi nom com amb el pseudònim *El de la sàgula*, gairebé tots els números de *La Bandera de Ibiza* van acollir fins a la seua desaparició col·laboracions de Lluç Costa des de Barcelona, extenses... i polèmicament intenses, sobretot les signades amb pseudònim.

Així, a l'article «La fuerza de la razón» (*La Bandera de Ibiza*, 27 de juny de 1895), insisteix enèrgicament en la necessitat d'elegir polítics eivissencs:

«El ibicenco que se presente por Ibiza, debe ser apoyado por los ibicencos, contra Mallorca, contra Madrid, contra toda promesa, contra todo halago personal, contra todo ofrecimiento de precio, cantidad o recompensa, contra viento y marea. Nada hay que pueda oponerse a la voluntad del pueblo cuando quiere: es avalancha que todo lo arrasa y arrastra.»

Poc després hi torna amb l'article «Primero ibicencos» (*La Bandera de Ibiza*, 24 de juliol de 1895):²⁸

«Los partidos políticos, los hombres políticos de Ibiza, el cuerpo electoral, deben plantarse, abriendo un período constituyente para arraigar la base única de «la representación exclusivamente ibicenca», y hasta tenerla bien cimentada no volver a luchas intestinas, que son la consecuencia de toda actividad política. Es decir, dejar de ser por de pronto, «sólo en relación a Ibiza» liberales, conservadores, republicanos, para ser únicamente ibicencos. [...]

El pertenecer a un partido nacional es sombra perniciosa en Ibiza, para conseguir el planteamiento de sus mejoras.»

Director de La Unión Balear, *Heraldo de Tarragona* i *La Tribuna*

Després de 1895, quan desapareix *La Bandera de Ibiza*, s'obre

28. En aquest article dona una altra pista sobre la seua família, quan es refereix a «los hombres del mar, de que soy descendiente, admirador y entusiasta». El pare de Josep Costa Ferrer, *Picarol*, era patró d'embarcació.

un parèntesi en què no hem trobat referències de Lluç Costa a la premsa eivissenca, fins que el setmanari republicà eivissenc *La Unión* informa en una petita nota el 15 de juliol de 1900 que el seu estimat col·lega Lluç Costa Ferrer és el director del setmanari *La Unión Balear*, que es publica amb gran acceptació –diu– a Barcelona.²⁹

Poc després, també a *La Unión*,³⁰ intercanvia uns articles amb un tal José Casteyó Ribas, en què es fa patent el seu desengany davant del resultat de les campanyes eivissenquistes:

«¿Quién nos había de decir a nosotros, cuando el año 1891 levantamos el pendón de la causa ibicenca, dando vida política a los actuales ejercitantes de ella, en momentos en que habían caído para no levantarse más, que estos mismos le habían de desacreditar, haciendo armas contra los mismos que entonces les dieran oídos?»

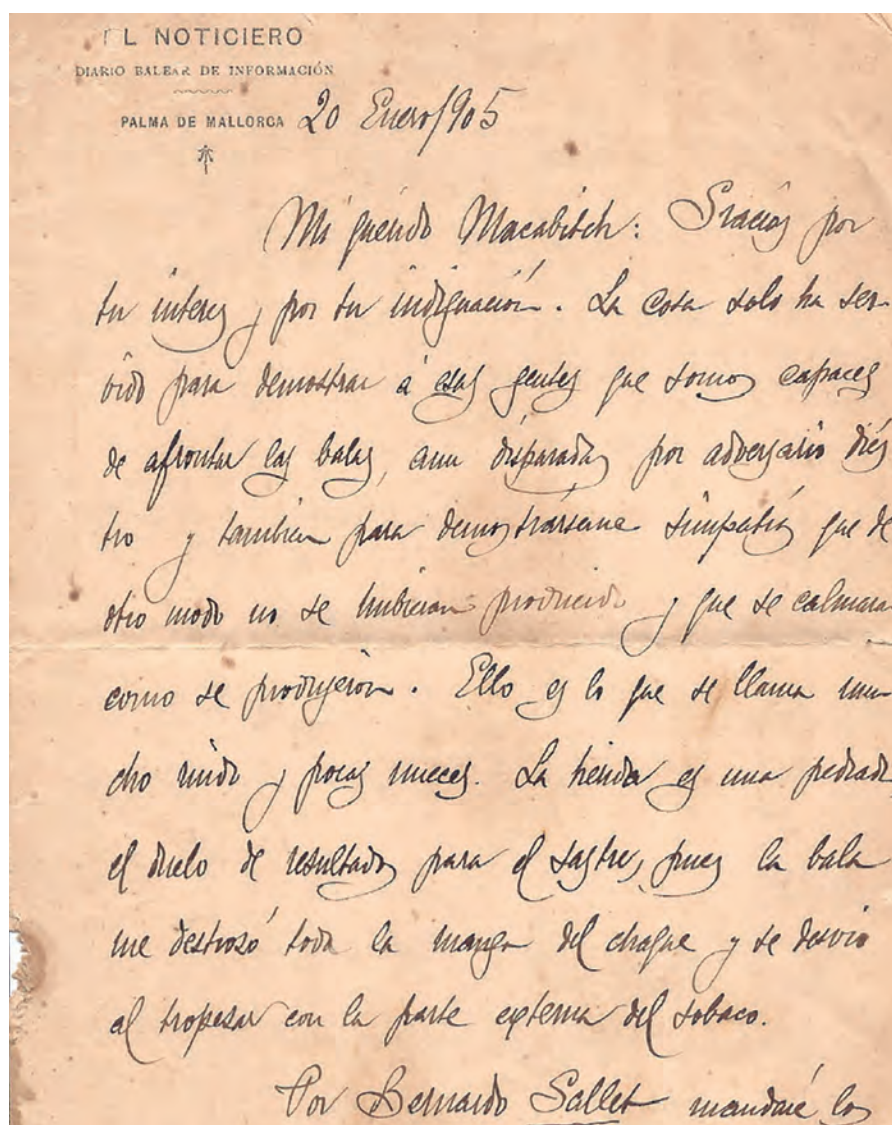
Una nota del diari *El Correo de Ibiza*, del 23 de setembre de 1900 també esmenta que és el director de *La Unión Balear*, quan informa que ha arribat a Eivissa amb la seua germana Matilde.³¹ Aquesta és una altra dada que porta a confirmar la seua identificació com a germà de Josep Costa Ferrer, *Picarol*. Només la data de naixement (1882) sembla oposar-s'hi.

La seua condició de director de *La Unión Balear* és ratificada encara més endavant pel mateix Lucas Costa, que signa com a tal un article aparegut a *La Isla* el 22 de

29. És una llàstima que no hàgim trobat informació d'aquest període, durant el qual té lloc el gran trauma espanyol de 1898, perquè els escrits posteriors de Lucas Costa mostren que la seua posició política va evolucionar clarament cap a les idees monàrquiques i espanyolistes.

30. Concretament, el 12 i el 26 d'agost de 1900.

31. L'endemà el mateix diari dona compte del seu retorn a Barcelona, i afegeix, enigmàticament: «Luego que regrese a su residencia, quedará en libertad de acción para obrar en cierto compromiso que aquí ha tenido alguna resonancia, según nos manifiesta. Deseámosle feliz viaje y anhelamos termine satisfactoriamente para todos el aludido incidente.»

Primera pàgina de la carta dirigida a Macabich, en què Lluç Costa parla de la ferida de bala.

maig de 1901, en el qual torna a insistir en la necessitat d'elegir eivissencs: «Principiemos a cumplir nuestro deber en las próximas luchas políticas y vayamos a votar solo ibicencos, a votarles serenamente y sin presiones.» Però, curiosament, l'endemà mateix *El Correo de Ibiza* publica un altre article seu sobre el mateix tema, titulat *Representantes ibicencos*, en què per una banda torna a signar com a director de *La Unión Balear*, mentre que per altra explica que s'acull a les pàgines del diari eivissenc (encara que sigui, diu, «el más alejado de mis inclinaciones en Ibiza»), perquè «para dar moldes nuevos que realcen a Baleares, he suspendido por un mes mi tribuna periodística, *La Unión Balear*.»

En qualsevol cas, l'article insisteix de nou en la necessitat de deixar de banda els partidismes i elegir representants eivissencs –davant la perspectiva que sigui algun diputat mallorquí el que acabi representant els interessos d'Eivissa a la Diputació Provincial. Aquesta vegada, però, sembla més optimista en relació amb l'èxit de la seua campanya:

«Importará quizá poco mi modo de pensar a mis paisanos, pero me escudo en mi título de periodista que ahí, en mi tierra, durante doce años vine batallando en pro de una idea: la del partido ibicenco.

Partido que ha conseguido su implantación desde el momento en que los Garijos é Ibarrolas han de-

A l'esquerra, el col·legi Santa Teresa, des Pont d'Inca, on exercí com a professor Lluç Costa.

saparecido de la esfera pública y fueron sustituidos por mi compañero don Pedro Tur en las anteriores Cortes. Ya no se habla de cuneros en Ibiza. La victoria fué brillante. Hijos del país, ibicencos y solo ibicencos.»

Encara consta Lucas Costa com a director de *La Unión Balear* en una nota que publica *La Isla* el 5 de juny de 1901³² i en els articles apareguts a *El Correo de Ibiza* els dies 10 i 11 de juny del mateix any,³³ però uns anys després, també a *El Correo de Ibiza*, una nota del 31 de març de 1903 comunica que el mateix Lucas Costa ha fet saber que assumeix la direcció d'un nou diari, *Heraldo de Tarragona*, que apareix l'endemà. Observem, però, que aquest diari és l'òrgan del Partit Liberal Conservador de Cànovas, en el qual aviat tindrà un paper destacat Antoni Maura.³⁴ Sembla que les

posicions polítiques de Lucas Costa havien evolucionat.

Poc va durar aquesta etapa, perquè el 6 de maig el diari tarragoní informa que dos dies abans Lucas Costa Ferrer s'ha vist obligat a deixar la direcció per motius de salut.³⁵ El 8 de maig del mateix any 1903 *El Correo de Ibiza* reproduïx aquesta informació. Tot i això, el mateix diari eivissenc informa el dia 11 de juliol de 1903 que Lluç Costa ha assumit la direcció del periòdic *La Tribuna*, de Barcelona.³⁶

La fugacitat dels càrrecs periodístics de l'època –i de les mateixes capçaleres– es confirma al cap de poc, quan el jove advocat eivissenc passa a dirigir un nou diari a Palma: *El Noticiero*.

Director del diari monàrquic *El Noticiero* (Palma)

La notícia d'aquesta nova responsabilitat apareix al *Diario de Ibiza* en una breu nota, el dia 12 de juny de 1904.³⁷ I una altra novetat acompanya aquesta etapa de Lluç Costa: el diari assumeix una ideologia netament monàrquica. Així es

gona» (1897-1936). *Inventario*. Universitas Tarraconensis, núm. 3), va aparèixer fins a 1909.

35. Si no es tracta d'una evasiva, seria la segona vegada que Lluç Costa té problemes considerables de salut.

36. No hem pogut consultar exemplars d'aquella etapa del periòdic.

37. A la Biblioteca Virtual de Prensa Histórica (<https://prensahistorica.mcu.es/>) hem pogut consultar bona part dels exemplars d'aquesta publicació.

llegeix en un text editorial titulat *Justifiquémonos* el 19 de desembre de 1904: «Así es nuestro amor a la Monarquía, porque somos partidarios de una monarquía constitucional». No deixa de ser sorprenent aquesta migració ideològica en un republicà que havia criticat amb extrema duresa les vel·leïtats d'altres polítics.

Des d'aquesta adscripció política, el diari que dirigia Lucas Costa es va dedicar a fustigar severament els republicans mallorquins, especialment els de l'Ajuntament de Palma, en el qual la Unió Republicana de Mallorca havia accedit a la majoria de govern en les eleccions de novembre de 1903.³⁸ Les crítiques van anar pujant de to, i en el balanç que fa el diari de l'any 1904 dedica als republicans municipals aquest comentari:

«El Ayuntamiento ha seguido la ruta desdichada que le impulsieran los republicanos con el engaño de su política de mezquindades económicas, si bien de favoritismos y ayuda mutua. [...] Con esta marcha municipal ha correspondido el descrédito de la Unión Republicana. Envalentonada un día, creyóse dominadora de Palma e implantó un régimen tiránico tan extremado que ni el más odioso caciquismo impusiera: en éste pudo la pasión obrar; en aquél, el desequilibrio de unas inteligencias directoras lo que hizo fue perturbar.»

No degueren caure gaire bé aquestes crítiques a les intel·ligències directores de la Unió Republicana, una de les quals era Jeroni Pou, tinent d'alcalde. I d'aquí probablement va néixer el desafiament del duel que hi hauria uns dies després.

Però aquesta campanya antirepublicana s'entrecrua amb l'altra a què es refereix la carta de Costa a Macabich: la campanya contra «el dialecto en la Curia eclesiástica». El 5 de gener de 1905, en efecte, apa-

38. A això fa referència el passatge de la carta de Lluç Costa a Isidor Macabich quan parla de la campanya de *El Noticiero* contra un contrincant.

32. La nota comenta un article previ seu, aparegut a *La Unión Republicana* –periòdic successor de *La Unión*– el 30 de maig anterior. La firma de l'article –Lucas Costa Ferrer– deu confondre el segon cognom.

33. En el primer, encara insistia en la necessitat d'escollir eivissencs per a la Diputació Provincial, en les eleccions que havien de tenir lloc el 16 de juny següent.

34. La Biblioteca Virtual de Prensa Histórica (<https://prensahistorica.mcu.es/>) dona compte d'aquest diari, que caracteritza com a òrgan del Partit Liberal Conservador de la província, i confirma que apareix el mes d'abril de 1903. En aquesta hemeroteca se'n poden consultar nombrosos exemplars, en els quals no hem pogut localitzar escrits de Lluç Costa. Segons Javier Herrera Navarro («Prensa de Tarragona y provincia conservada en la Biblioteca Provincial de Tarra-

reix a *El Noticiero* un editorial indubtablement degut al seu director, titulat *En el pùlpito. El dialecto en la Catedral*, que fa un atac furibund contra «el hecho de predicar en mallorquín, catalán o lemosín, nuestro ilustrado por cien conceptos Vicario Capítular de la Diócesis, Don Antonio Mª Alcover.» Es refereix al sermó de commemoració de la conquesta de Mallorca que per primera vegada, després de més de 200 anys de fer-se en castellà, Antoni M. Alcover va predicar en català a la Seu de Palma, per encàrrec del bisbe Pere Joan Campins.³⁹ Però l'atac també afectava l'Ajuntament de Palma, com a organitzador de la celebració.

Si tenim en compte les seues efusions d'amor a Eivissa, és sorprenent la radicalitat espanyolista que manifesta Lluç Costa en aquest escrit i en els que seguiran⁴⁰ –i no crec que Macabich, que ja aleshores admirava les iniciatives d'Antoni M. Alcover, pogués sintonitzar-hi gaire. Val la pena exposar-ho amb detall, perquè constitueix una mostra dels arguments contra la igualtat que encara sentim avui:

«Es sin precedentes en la Catedral, y por esto se califica el acto de audaz, lo hecho por este señor. En verdad que no comprendemos ni nos explicamos, más que por amor manifiesto a los dialectos y a la lengua catalana, cómo se atreviera a tanto.

Implica descortesía por un lado y desapego por otro al ritualismo oficial.

El acto religioso del sábado, en conmemoración de la Reconquista, es un acto oficial, solemne –y a él asisten invitados por el Excmo. Ayuntamiento todos los principales funcionarios públicos de la capital. Estos son en su mayor parte hijos de tierras españolas que no conocen el dialecto de la nuestra, incluso el mismo Gobernador Civil interino, y es lógico y

39. V. Magdalena Gelabert, *Estudi del sermó de la conquesta de Mallorca d'Antoni M. Alcover* (Manacor, 2008).

40. Una posició que potser venia en part de la seua educació al col·legi del Pont d'Inca, on ja hem comentat que es procurava que l'aprenentatge del castellà pels joves benestants fos excel·lent.

A dalt, capçalera del periòdic setmanal *Ibiza*.

comprensible que sabiéndolo el orador sagrado se cometió con ellos una grave desatención, merecedora de la protesta de retirarse, si la prudencia y el buen sentido no hubieran dominado a la mayor parte de los desairados.

Si los funcionarios baleares que están en tierras vascuences fueran a actos de esta índole invitados y así fueren recibidos ¿qué no dirían? ¿qué cosas no saldrían de sus labios?

Vienen aquí castellanos, aragoneses, extremeños, andaluces, gallegos, todos hermanos nuestros como pertenecientes a la misma raza, digan, lo que quieran los sabios etnológicos a lo Robert, y a la misma Nación, y no hay que demostrarles desapego: la hospitalidad balear debe hacerse clásica como es tradicional.

Vamos nosotros a Asturias, a León, a Castilla, a Galicia, Andalucía y demás regiones españolas y vamos confiando en el trato de hermanos a que, como españoles, tenemos derecho.

Así la censura es unánime contra este servidor del Estado y de la Iglesia, que de tal modo ha desconocido los rudimentos de la más sana reciprocidad social.

Pero es que hay un idioma nacional para comunicarse en actos oficiales y de carácter solemne, el castellano, si es que el buen Vicario Capítular no transige en llamarlo español, y a este idioma hay que atenerse. Cualquiera otro funcionario público, que no puede dejar de serlo quien percibe sueldo de dinero que proviene directamente del Estado, hubiese sido objeto de una amonestación por lo inaudito y extraordinario del caso; otro Prelado que no fuera el nuestro, cuyas concomitancias con ciertos elementos sociales son de sobra conocidas, quitara facultades a su inmediato inferior gerárquico, como elemento perturbador por su desconocimiento de los elementales principios de las relaciones oficiales; en Francia, no en la de Combes, en la católica Francia de Waldeck-Rousseau o de Dupuy, si no separado del cargo, al menos advertido severamente hubiera sido...; pero aquí, nada ha de pasar ni nada ha de ocurrir y en todas partes siempre que pretenda hablar desde la cátedra divina la palabra de Dios nuestro Vicario Capítular prescindirá de la grey forastera, que no debe ser grey católica ni cristiana, y solo se dejará entender de mallorquinas y catalanas, únicos a su parecer dignos de escuchar la expresión delegada de lo Alto.

¡A qué errores conduce la manía en extremar ciertos procedimientos políticos y sociales!

No habrá hecho el regionalismo local, si regionalismo pueden formar diez o doce más o menos intelectuales un adepto más con este acto. En cambio la seriedad pública habrá padecido, la cátedra sagrada experimentado desprestigio, el templo de Dios convertido en local de solapada propaganda...

Bueno está el dialecto en las iglesias rurales, y en las sufragáneas y adscritas, bueno que en algunas parroquias se use y hasta abuse de él, pero que en la Catedral, la Iglesia del Cabildo y del Prelado, la cabeza de la Diócesis, se falte á toda consideración y respeto y se establezcan corruptelas, no debe pasar sin protesta.

Conste la nuestra enérgica y tenaz y nuestro deseo de que el templo de todos no sea solo el templo de unos pocos privilegiados. Precisamente la Iglesia lo hermana todo; es grande por su amor y su caridad, por su condición de madre común y de salvadora, porque es católica o universal y en este sentido debe acercarse lo más posible a todos, no separarse, ni disgregarse.

Conste la nuestra enérgica y tenaz y nuestro deseo de que el templo de todos no sea solo el templo de unos pocos privilegiados. Precisamente la Iglesia lo hermana todo; es grande por su amor y su caridad, por su condición de madre común y de salvadora, porque es católica o universal y en este sentido debe acercarse lo más posible a todos, no separarse, ni disgregarse.

A dalt, Jaume Cardona, bisbe de Sió.

Si así no lo ha entendido el ilustrado Vicario Capitular de la Diócesis, se ha hecho gran disfavor a sí mismo y ha desvirtuado la esencia de la misión sacerdotal.»

Dos dies després (el 7 de gener), encara insistia *El Noticiero* en les seues campanyes. Un nou editorial, titulat *Por la verdad. Nuestra gratitud*, agraeix els elogis i adhesions que ha rebut el diari i arremet directament contra el bisbe Pere Joan Campins en un to incendiari: «en la Curia Eclesiàstica, que tanto explotan y aprovechan, se persiste en el vicio, por este amor al renacimiento del bíblico episodio de la Torre de Babel, que inicia la dispersión de los arios⁴¹ de la meseta de Pamir, de tomar declaraciones, recibir testigos, saludar y conversar en mallorquín más o menos enrevesado, más o menos literario. ¡Es natural teniendo el ejemplo de la superioridad!» I adverteix severament el prelat «Don Pedro Juan Campins, Obispo de esta Diócesis [...] si no corrige abusos, defectos y corruptelas allí establecidos [...] por un espíritu filológico de división, por un platonismo científico, ideal de unos

pocos, hoy que ya siguiendo las huellas de la diplomacia, el comercio ha sancionado casi su cosmopolitismo con la adopción de un idioma y las almas prácticas intentan comunicarse con un lenguaje universal.» I encara qualifica l'ús litúrgic solemne del català de «propagandas encubiertas y solapadas, como los laborantes del separatismo y la disgregación.» Evidentment, no hi falta la responsabilització de les autoritats municipals, ja que el català havia estat «llevado allí por la conjura de los perturbadores de la administración municipal».

Però no tot degueren ser elogis i adhesions a *El Noticiero* i el seu director, quan el dia 12 del mateix mes Lucas Costa creu que ha de publicar un article en defensa pròpia —*Por complacencia. Hablemos de mi persona*— sortint al pas de les «inícuas infamias que por ahí se han hecho circular en un papelucho», que podria ser una al·lusió al diari *La Unión Republicana*.⁴² La referència a l'autor no és menys despectiva: «al infeliz que aquello ampara, un desgraciado que mata el hambre y engaña al estómago en las oficinas municipales, le hubiera yo arrancado esta víscera objeto de su mayor pecado». Al costat de nombroses al·lusions tèrboles, el personatge anònim a qui Lucas Costa dedica els seus impropis és acusat d'haver defugit un duel: «está al descubierto en un lance de honor con el concejal Antonio Ramis Grauches, no llevado a cabo por él haber hecho avisar a la policía. ¿Qué caso se hace de un tal caballero?» No seria estrany que en aquesta acusació de covardia hi hagués l'origen del duel en què Lucas Costa va resultar ferit.

L'article refuta una sèrie d'acusacions —calúmnies, segons Lucas Costa— de moments diferents de la seua vida: un incident amb Plácido Pereyra, un suposat xantatge a la Unión Comercial i una pretesa estafa al diari mallorquí *La Tarde* —en el qual es veu que havia col·la-

borat Costa prop de nou mesos. Al mateix temps, dona notícies sobre la seua vida, que ens permeten completar la biografia: diu que fa un any i mig que inspira i dirigeix periòdics a Palma, fa deu anys que pertany al Col·legi d'Advocats de Barcelona, va ser durant tres anys secretari del Centro Balear de Barcelona, el 1908 va obtenir la confiança del partit conservador de Tarragona i va dirigir el seu diari *Heraldo de Tarragona*, des del qual va donar a conèixer Antoni Maura, i es declara amic dels bisbes de Sió i de Menorca des de la infantesa.

I acaba amb un autèntic desafiament carregat d'insults: «Si soy indigno, pueden los compañeros constituir el Tribunal de Honor, ya que en la prensa balear debe haber más pudor, más dignidad y más vergüenza que en esa sentina política que se llama Unión Republicana. [...] Sabe el público y sabe todo Balears dónde están los cobardes, los canallas, los bellacos y los granujas, y dónde están los modestos, los dignos, los honrados y los probos.»

Per si això fos poc, els atacs contra l'ús del català a la Cúria eclesiàstica també pugen de to. El 14 de gener —dos dies després— *El Noticiero* publica un nou article sobre el tema: *El dialecto en nuestra Curia eclesiástica*. S'hi reiteren les protestes enèrgiques per l'ús del català en els tràmits eclesiàstics:

«Entienden en el Palacio Episcopal que tan español es el castellano como el mallorquín o el catalán, que suponemos son una misma forma de expresión, hijuela una de otra, o sea el dialecto (mallorquín) del idioma (catalán), y así lo mismo da redactar los documentos, aunque sean oficiales, en un idioma o en otro, y no alambicamos al extremo de decir dialectos.»

Aquesta pretesa igualtat és considerada un escàndol i un perill: «Si esta teoría [...] se difundiera a otras de la misma índole o de otro orden y trascendiera de una jurisdicción a otra, la mayor anarquía imperaría en todo el Estado.» I dictamina: «Esta teoría no puede aceptarse en manera alguna. El Estado es una

41. Ens abstenim de comentar aquesta referència als aris i la que feia l'editorial anterior sobre la raça.

42. No hem pogut localitzar els exemplars de l'època d'aquest diari per tal de comprovar-ho.

entidad jurídica y como tal debe tener su forma de expresión, como elemento comunicativo y relación. Por ello es oficial en España, en el Estado español, el idioma castellano: en él se comunican todas las autoridades dentro de su territorio. [...] Si es necesario, los que no sean mallorquines llevarán en las comparecencias intérpretes para que se les entienda y hasta recabaremos del Estado que en la sección de Interpretación de Lenguas haya una plaza oficial de nuestro dialecto y que aquí tengamos intérprete jurado para actos solemnes. [...] De otra manera, entenderemos que se trata de crear un Estado dentro de otro Estado, y técnicamente nosotros demostraremos entonces a nuestro Ilustre Prelado y al no menos Ilustre Vicario General, que procederá recabar la separación de las potestades: la jurisdicción civil no cederá los expedientes y cuestiones de divorcio y los matrimonios civiles no se supeditarán en su ceremonial a los canónicos.»

Aquell mateix dia, com informarà la premsa posteriorment, va tenir lloc el duel entre Lucas Costa i el polític republicà Jeroni Pou, al qual es referia la carta que va rebre Isidor Macabich.

El duel (o «accident») de Lucas Costa

El Noticiero del dilluns 16 de gener publica una nota que titula *Un accidente* en què explica imaginativament que el dissabte anterior, 14 de gener, el seu director Lucas Costa Ferrer havia patit una contusió sense importància en una excursió, i atribueix al «afán reporteril» dels altres diaris locals que s'hagués presentat l'accident com un «lance de honor» entre ell i el regidor republicà Jeroni Pou, que hauria tingut lloc a la finca de Son Gallard. Segons la nota, Lucas Costa no ha hagut de fer llit ni d'interrompre l'activitat, i agraeix les moltes mostres de simpatia que ha rebut.

El *Diario de Ibiza* del mateix dia 16 no ho explica exactament igual.⁴³ Diu que el dia 15 ha rebut un telegrama informant que la tarda del 14 hi va haver un duel a pistola

A dalt, capçalera del diari *El Correo de Ibiza*.

entre Lucas Costa i Jeroni Pou, en el qual Lucas Costa va resultar ferit en el primer tir, amb «una rozadura contusa en la parte superior de la región costal derecha». El duel es va donar immediatament per acabat i la ferida no sembla important.

Però el *Diario de Ibiza* hi afegeix un comentari que també val la pena recollir: el fet –diu– no resultava sorprenent perquè la disputa entre Lucas Costa i Jeroni Pou era coneguda, per les crítiques del primer als regidors republicans, que havien derivat en violents atacs personals. Però a més, creu el *Diario de Ibiza* que les crítiques de Lucas Costa devien haver estat més mal rebudes pel fet de ser eivissenc. I encara comenta que precisament el diari *La Unión Republicana* havia estat fins i tot més agressiu que *El Noticiero* en alguna de les seues campanyes. La frase final és: «Que no te veas en otra, es claro; pero ¡muy bien, muy bien, amigo Lucas!»⁴⁴

Aquests són els fets que expliquen les circumstàncies de la carta que Lucas Costa havia enviat a Macabich el 20 de gener de 1905.

43. Casualment, el mateix número del *Diario de Ibiza* recorda que el dia abans, 15 de gener, havia fet un any de la mort d'Antoni Pujol Torres, amic de Lucas Costa, com hem vist.

44. Afegim que aquest mateix dia 16 de gener el *Diario de Ibiza* dona compte de la informació del diari palmèsà *La Almudaina* sobre el duel: «Se nos dice que esta tarde las tres y media se han encontrado en las tapias de Son Gallart los mencionados señores. El primero [Jeroni Pou] iba acompañado de don Francisco García Orell y de don Martín Pou y Moreno; al segundo [Lucas Costa] acompañaban don Joaquín Rovira y don Miguel Vila. También se encontraban con ellos dos doctores.

La prueba, según se dice, ha sido a pistola y a treinta pasos de distancia.

Al primero y mutuo disparo el señor Costa ha sido herido en el brazo derecho.»

Les darreres informacions

Els atacs de *El Noticiero* a l'ajuntament de Palma, governat per una coalició socialista i republicana, no van acabar després del duel. El dia 21 de gener hi tornam a trobar un article titulat *Nuestros republicanos y la prensa local*, que aprofita les crítiques de *El Obrero Balear* –òrgan de la Federació Socialista Balear– als seus mateixos socis republicans «para que se vean y conozcan las relaciones de eso llamado Unión Republicana y el partido socialista.» Els socialistes qüestionen que en comptes de fer polítiques i despeses de caràcter social s'hagin gastat els diners del poble «en *Te Deums, sermones de la Conquista, premios a máscaras, viajes a Zaragoza, FESTEJOS AL REY* y ferias y fiestas». Dos dies després, amb el mateix títol, tornava a criticar l'escàs sentit social dels republicans, aprofitant un article del *Diario de Mallorca*, «que con los republicanos fuera unido al púlpito de la Catedral el día solemne del aniversario de la Reconquista.» Les intencions de trencar l'aliança són òbvies.

En qualsevol cas, les crítiques als republicans degueren tenir el seu efecte, perquè a les eleccions del 12 de març de 1905 els monàrquics desplacen els republicans i socialistes de l'Ajuntament de Palma.⁴⁵

Fos perquè la missió del diari ja es considerava assolida, fos perquè no li sobraven els mitjans per continuar, com apuntava Macabich, el cas és que poc després –el 29 d'abril de 1905– *El Noticiero* deixa de sortir, i ho fa al mateix temps que el seu director Lucas Costa es veu obligat a retirar-se per motius de

45. El *Diario de Ibiza* informa el dia 14 que el mateix Lucas Costa havia participat en alguna candidatura.

HERALDO DE TARRAGONA

Diario político, órgano del Partido liberal conservador de la provincia

Año 1.—Núm. 91.
Martes 6 de Mayo de 1906
Redacción y Administración
Rambla de San Juan, 50, pral.
Teléfono 2144. 44
Precios de suscripción
En la capital: 125 céntimos al mes, 4 de depósito.
En el resto de España, 475 céntimos al mes.
Extranjero: 600 céntimos al mes.
Siempre recibiendo, a voluntad.
Anuncios, correcciones y repeticiones a
precio extraordinario.
La correspondencia al Director.—No se de-
vuelven los originales.

Un accidente

En la tarde del sábado en una excursión efectuada con varios amigos por los alrededores de esta Ciudad, tuvo la desgracia de sufrir una contusión sin importancia nuestro querido Director, Don Lucas Costa y Ferrer.

El afán reporteril acogió el rumor público y los periódicos locales afirmaron, que el accidente había tenido lugar en un lance de honor habido en la finca *Son Gayart*, de la carretera de Manacor, entre el señor Costa y el concejal republicano Don Jerónimo Pou.

La noticia, así publicada, ha hecho que la Ciudad de Palma en sus elementos más salientes y honorables demostrara una vez más al señor Costa las simpatías de que goza y el concepto altamente honroso que disfruta entre ellos, y que de los pueblos de la provincia y del continente se le envíen telegramas y cartas.

El señor Costa, que no ha guardado cama ni un momento y que no ha interrumpido siquiera su labor, no sabe como corresponder á tanto afecto y consideración. Perennemente llevará grabado en su pecho el recuerdo de estos días de prueba en que las amarguras han sido rebasadas por satisfacciones íntimas.

A dalt, capçalera del diari *Heraldo de Tarragona*. A l'esquerra, la informació que publicava *El Noticiero* sobre el duel en què havia participat Lluç Costa.

Isla para buscar la salud perdida en los montes de Cataluña, es la causa de esta desaparición.

Público es que *El Noticiero* era algo íntimo, afecto e inseparable de la persona del señor Costa, por esto cesa su publicación, hasta que vengan días mejores para la salud de nuestro amigo.»

No sabem quina era la malaltia de Lucas Costa. Si la prescripció era traslladar-se a la muntanya, tal vegada era tuberculosi, però no ho sabem. El cas és que la seua salut no millorà, sinó que l'any següent, el 25 de juny de 1906, el *Diario de Ibiza* notificava la seua mort a Centelles (Osona), on sembla que s'havia traslladat la família Costa (el seu germà Bartomeu hi tenia una farmàcia). Si el seu naixement es pot situar cap a 1870, aleshores tenia uns 36 anys.

Un perfil representatiu

Confiam que aquestes notes, encara que no hagin arribat a aclarir tots els aspectes de la biografia de Lucas (o Lluç) Costa Ferrer, hauran suscitat algun interès en els lectors. D'una banda, hem pogut confirmar que era un dels germans —probablement el més gran— de Josep Costa Ferrer, *Picarol*. L'entorn d'aquesta família de mariners eivissencs emprenedors —amb un àmbit internacional de negocis— es veu complementat d'aquesta manera amb un advocat, periodista i polític brillant i extraordinàriament actiu.

I en la meua opinió, el relleu de la trajectòria biogràfica de Lluç Costa Ferrer transcendeix la seua dimensió estrictament personal. Com dèiem a l'inici d'aquest article, crec que constitueix un exponent de l'agitada eferescència política del pas del segle XIX al XX i del paper que tenia en aquell context la premsa periòdica. Si aquest excurs en la biografia d'Isidor Macabich serveix per atreure altres estudiosos per aquesta època, em donaré per satisfet: moltes de les bases de l'Eivissa contemporània es defineixen en aquell moment, i no falten esdeveniments i personatges dignes d'interès, com el company de Lluç Costa, Antoni Pujol Torres, de vida igualment intensa i efímera.

ISIDOR MARÍ MAYANS
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS ■

salut. Ho explica una nota que porta per títol *Hasta luego*, però de fet seria un adéu, perquè el diari no tornaria a sortir. La nota dona altres detalls interessants:

«La circunstancia fortuita y sensible de haber enfermado nuestro estimado Director, Don Lucas Costa Ferrer, teniendo por prescripción facultativa que salir de la